

ljóðar syrgiligt, er hövuðsdámurinn í skaldsöguni skemtiligur og harmoniskur. Örnindinn hjá höfundinum eru at lýsa það gamla og það nýggja færoyska samfelagið, bóndasamfelagið og fiskivinnutjóðina, líkamliggjörðin í ættarliðinum hjá Ketli og ættarliðinum hjá syninum. Ketil hoyrir heima í tí gamla statiska bóndasamfelagnum, meðan synirnir hoyra heima í tí aktivu fiskivinnutjóðinni, sum teir gomlu als ikki skilja.

Hvussu grundleggjandi annarleiðis nógvir av teim yngstu fata umheimin, verður skemtiligur greitt frá í einum broti, har tveir lærarar royna at visa seg sum rættar grindamenn:

Á eini brík við eldin sita tveir lærarar. Teir hava verið í einum diki og dálkað seg, tí teir vilja líkjast grindamonnum. Teir spenna bringuna úr sær, hava langt ímillum knøini og seta fótarnar nóg út eftir, meðan teir sita. Teir slurka og blunka til konu-fólkini, sum stóðu frammi á gólvinum. Annar er málmaður og ger eitt nýtt orð, kallar tað fyrri grindaslurk. Hin er ítróttarmaður og leggur seg eftir at slurka elegant. Sukrið rørdur teir í við einum rivjabeini, sum teir læna ímillum sín. Konufólkini trunkaðust rúndan um teir, stungu seg upp fyrri vindeygini og fram fyri dyrnar. Tær vildu siggia teir, tí teir vóru ógiftir.

At tað er møguligt hjá teimum báðum lærarunum at spæla leiklutin grindamenn í sjónleikinum grindadráp, istaðin fyrri at vera grindamenn, visir at tað sum hvalirnir hava at týða fyrri teir gomlu, ikki sigur hesum báðum nakað. Fyri teir er drápið ikki annað enn ein rótfæroyskur síðarvur, sum er við til at pussa teirra tjóðskaparligu.

Ketil meinar, at ungdomurin er farin av lagi, hann bara krevur og krevur, og visir seg ikki nóg undirbrottiligan móttvegis Gudi og øvrigheitini. Synirnir siga, at tað er ein sjálvsagdur rættur, at krevja eina mannverda tilveru her á fold, og at undirbrottiligheit móttvegis Gudi og øvrigheit ongantíð hevur ført til nakað. Men slupptíðin verður ikki lýst sum verandi bara av tí góða, tað er ikki bara vælferð, sum er komin við henni. Tá Ketiliskona meinar, at tann hálvbýtti, heimfæðisligi Kálvur ikki kann gera nyttu umborð á eini slupp, tí hann hevur so lítil til vit, svarar ein av hinum synunum: »Hann«, sigur

tann elsti sonurin, »eg skal siga tykkum, at hann er betur skikkaður at standa við vaðbeinið enn bæði eg og fleiri« og »við vaðbeinið er tað ein fyrminur at hava sum minst av tí slagnum. Har er tann best staddur sum hugsar sum minst. So lítið lystiligt er tað livið«.

Tað er í tí manglandi sambandinum millum ættarliðini, at tann tragiskí ásurin í skaldsöguni finst.

Tíðin hjá Ketli og hansara er farin, men synirnir hava ikki bara vunnið við býtið; teir kenna ikki tann frið og tað samhoyn við natúr og dýr, sum teir eldru kenna. Tað er ein kostnaður, sum tann nýggja skundandi, materiella tíðin hevur kravt. Og sum hövundurin setur tað upp, hevur prisurin verið høgur.

Samanumtikið er »Føðgar á ferð« skemtiligt, og tað er nettuð humorin hjá Heðini Brú, sum fær lesaran at sættast við hendringarnar — sum nú eru tragiskar — og fær hann at trúgva, at tað skal nokk ganga onkursvegna.

Lyklaskaldsøga

»Leikum fagurt«, sum kom út í 1963, men er skrivað nógvir fyrr, er ein satirisk lýsing av tí politiska livinum í Føroyum í tretíuárumum.

Haraffurat sigur hon frá kærleikssøguni millum tann veika Tormann og ta sterku Elsbu. Tann ráðandi søgugongdin fortelur um íhaldflokkinn, sum er ein sambandsflokkur og Framtaksflokkinn, sum er ein sjálvstýrisflokkur, og hvussu hesir flokkar, næstan sum av gomlum vana, klandrast og leypa á hvønn annan í bløðunum Dagens Emne og Bergmál. Alt samalt rættiliga meinalyst og mest stór orð. Tað vandamikla kemur ikki inn í politikkin fyrr enn reiðarin og keymaðurin Bakka-Hanus fær eina opinbering frá Gudi. Hann skal stovna ein trúnaðarflokk, sum skal bjarga Føroyum og sjálvandi serstakliga handlinum hjá Bakka-Hanusi, sum er um at fara á heysin. Heimsspekin, sum liggur aftanfyrri tann nýggja flokkinn verður framborin av fulltrúðanum hjá Bakka-Hanusi Bjarna Berg. Hon visir seg at vera yvirmenniskja heimsspeki líkamliggjörð sum nútíðans kapitalisma, hátt hevjað yvir allar politiskar ideologi, sum aldrin kunnu verða annað enn amboð í bardaganum at fáa hendur á meira peningi, meira makt.

Hóast trunavarflokkurin sum nevnr seg Nýggjflokkur hóttr við himmal og heiviti, um fólk ikki atkvøða fyrri flokkinum, so gongst ikki væl til valið. Men Bjarni Berg veit ráð: »Vit skulu verða nationalir«. Trúeinigheitin: kapitalur, religiön og nationalisma má føra til sigur.

»Leikum fagurt« er í manga mátar tað, ein nevnr eina lyklaskaldsøgu, t.v.s. ein skaldsøga har tú kennir hendringar og fyrbrigdi aftur frá veruleikanum, eisini ofta persónar, men eg dugi ikki at siga, um persónarnir í »Leikum fagurt« eru tiknir beinleiðis úr tí politiska livinum í tretíuárumum. Íhaldsflokkurin í skaldsöguni er uttan iva Sambandsflokkurin, og Framtaksflokkurin er Sjálvstýrisflokkurin. Báðir flokkar mugu sigast at vera rættiliga væl raktir. Javnaðarflokkurin finst ikki í skaldsöguni, kanska er tað fyrri at gera teir politisku mótsetningarnar einfaldari ella kanska er tað tí skeggjð stendur so nær hokuni. Tann mest áhugaverdi flokkurin er Nýggjflokkur, ið er ein sviðandi lýsing av Vinnuflokkinum, sum kom á ting í 1936. Giliadsfólkini, ið stuðla Nýggjaflokk, eru einahelst Brøðrasamkoman. Bløðini Dagens Emne og Bergmál eru iva-

leyst Dimmalætting og Tingakrossur.

»Leikum fagurt« er rættiliga annarleiðis enn hinar skaldsøgurnar hjá Heðini Brú, bæði tí hon fer fram í Havnini og ikki í einari bygd, og tí tað eru so nógvir persónnevn, sum eru við til at skapa eina kenslu av kaleidoskopiskum vavgreyti. Haraffurat er hon lyklaskaldsøga, sum fer fram heilt fá ár undan, hon er skrivað. Tað gav eisini at bita. Ætlanin var, at hon skuldi hava eitt framhald, men tá kenningar hjá hövundinum løsu handritið, fráráddu teir honum at gera meira við hetta viðkvæma og vandamikla evni. Tí stendur skaldsøgan nú hálvliðug, og tað er synd. Helst hevur eisini verið ætlanin at gera meira burturúr kærleikssöguni millum Tormann og Elsbu, soleiðis at tann privata og tann politiska søgugongdin færa seg parallelt fram og harvið lýsa hvarja aðra. Tann vánaliga móttøkan av »Leikum fagurt« hevur eisini skyldini í, at tær báðar næstu skaldsøgurnar »Men livið lær« 1970 og »Tað stóra takið« 1972 fara fram fyrri ávíkavist 200 og 70 árum síðani. Tað minkar um vandan fyrri, at onkur skal kenna seg raktan og harvið fyrri illum mót-mælum.

Lógin frá 1777

»Men livið lær« er longsta skaldsøgan hjá Heðini Brú, hon er 321 stórar síður til longdar. Ætlanin er at lýsa tað statiska og klassabýtta færoyska samfelagi seinast í átjandu öld. Hendringarnar í skaldsöguni stava beinleiðis frá teim vánaligu avleiðingunum, sum lógin frá 1777 um bátsband og giftarmál hevði fyrri tann vanliga ognarleysa færoyinginn. Lógin staðfesti m.a., at tað bert vóru bønder — og harvið prestarnir — sum eisini vóru bønder — ið høvdu loyvi at eiga bát, og bóndin hevði rætt til at biðja sýslumannin syrgja fyrri at báturn varð mannaður av teim ognarleysu. Fyri at giftast kravdist ein hálv til ein heil merkur í jørð.

Hövuðspersónurin í skaldsöguni er tann sterka almúgukvinnun Durita, sum sæð burtur frá sjálvum endanum, ikki verður lýst sum ein livandi menniskja, men júst sum yvirmenniskja. Durita verður tann persónjörði upplýsingstanki, sum í endanum av öldini náddi Føroyum. Hon verður ein fríheits-hetja, sum berjist fyrri, at tann vanliga færoyingurin skal fáa mannarett í egnum landi. Durita er eitt slag av gudinni, hon er almóðurin. Skaldsøgan er eisini ein fagnaðarsongur til kvinnuna, sum livir eftir kenslunum, eftir hvat hon kennir er rætt, og hvat er skeivt. Maðurin Jesar fær lítið og einki av skafti, fyrr enn hann verður stýrdur av Duritu, tí hann hugsar ov nóg.

Durita fær endurreist stórar partar av bygdini og meira við, tí hon ikki situr og ivast í hvussu og hvat, men uttan at drála ger tað hon veit er tað rætta, líkamikið hvat lógin sigur. Hon er lík Noru í Sjónleikinum hjá Henrik Ibsen »Et Dukkehjem«, sum eisini ger tað, hon við sær sjálvari kennir er rætt, og skilur ikki at lógin ikki altið tekur menniskjaslig fyrilit. »Men livið lær« er málað við breiðum pensli og er undirhaldandi og spennandi at lesa, og hon íður av framúr fólkaliv-myndum, men av tí at Durita enn ikki er roynd lýst livandi, trýr lesarin ógvuliga fáum av persónunum í skaldsöguni.

Deyði bóndasamfelagsins

Seinasta skaldsøgan hjá Heðini Brú er »Tað stóra takið«, sum viðger skifti frá bóndasamfelag til

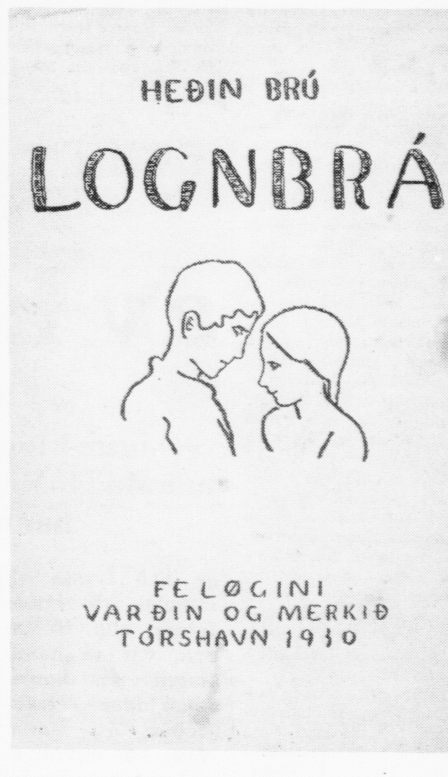
fiskivinnusamfelag í eini færoyskari bygd. Í fyrstaní situr ein garður, Fornigarður, á næstan allari jørðini og hevur tí alt at siga í bygdini. Men tað er ikki langt umliðið, so eru synirnir hjá øllum teim ognarleysu til skips og vinna pening, og døurnar eru í stórbygdunum í fiskaarbeiði, so tað er so skjótt, at bóndagarðurin, sum hongur fastur í eini evju av gomlum hugsunarhátti, smokkar burtur ímillum. Garðurin kemur ikki á fótur aftur, fyrr enn tey fyrrverandi fátaeku og fyrrverandi trælir á garðinum, skumpa undir og hjálpa garðinum. Tá bókin endar, hevur bygdin fingið havn og kirkju, og frøðin í bygdini er stór, tí nú øll eru líka, hava øll tað gott, ella so gott sum øll. Døurnar á bóndagarðinum hava tað ikki so gott. Tær — og serliga hin eldra — høvdu roknað við at liva upp á ættina teirra tíð her á fold. Men nú visir tað seg, at ein bóndadóttir ikki er betur fyrri enn hinar genturnar í bygdini, hon skal sum tær prógva sitt virði og er ikki longur fædd við tí. Hetta tolr tann eldra ikki og verður órein og svøk, meðan tann yngri er gjørt bytt í uppvækstrinum. Tær verða livandi dømi um, at samfelagsbroytingin ikki kostaði heilt einki.

»Tað stóra takið« er tann mest skematíska skaldsøgan hjá Heðini Brú. Lesarin fær mangan eina kenslu av, at hövundurin hevur ikki gjørt skaldsøguna lídna, men hevur latið tann hálvliðna munin prenta. Í stórana bin er einki liv í persónunum, eru bert veikar strikumyndir. Títtulin sipar til tað ódnartakið sum skuldi til, fyrri at lyfta Føroyar inn í nútíðina, men í skaldsöguni er tað ikki nakað ódnartak, har gongur alt av sær sjálvum.

Í uppbygging er »Tað stóra takið« ein kollektivskaldsøga, t.v.s. at eingir einstaklingar eru hövuðspersónar, men alt bygdasamfelagið.

Stuttsgøgur

Hóast stuttsgøguskaldskapurin hjá Heðini Brú av mongum verður mettur sum tað besta, hann hevur skrivað, verður í einum til tað stuttum yvirliði sum hesum, ikki stundir til at nerta við allan skaldskapin, til tað er hann ov rúgvismikil: 6 skaldsøgur, 4 stuttsgøgusøvn við 48 søgum, endurniðningar uppá slakar 400 síður og ein riðil av týðingum úr fremmandum málum, frá Shakespeare til Dosto-

Lognbrá, fyrsta skaldsøgan hjá Heðini Brú, sum kom út í 1930